

Mandat for ekspertgruppe – Ny Prosessindustri - Entreprenørskap

1. Bakgrunn og begrunnelse for etablering av ekspertgruppen

Prosess 21 er etablert av Nærings og Fiskeri Departementet.

Hovedoppgaven for Prosess21 er å gi strategiske råd og anbefalinger om hvordan Norge best kan få til en utvikling i retning av minimale utslipp fra prosessindustrien i 2050, og samtidig legge til rette for at virksomheter i prosessindustrien har bærekraftig vekst i denne perioden.

Menon Economics viser [1] at små og mellomstore bedrifter (mer enn en ansatt) utgjør 99 % av antall bedrifter i Norge. De samme bedrifter står for 50 % av verdiskapningen og av disse er det 80 % som ikke viser vekst. Videre kan en lese i Industrimeldingen [2] at sysselsettingen i Norge er synkende og primær- og sekundær-næringene. Ser vi prosessindustrien i lys av dette er det fokus på effektivisering og spesialisering av produksjonen som bidrar til vekst og verdiskapning, men uten nevneverdig øket sysselsetting. Skal en øke sysselsettingen i og rundt prosessindustrien vil det derfor være viktig å legge til rette for utvikling av teknologibedrifter i form av leverandører, utvikling av spesialiserte produkter og nye materialapplikasjoner.

Prosessindustri har tradisjonelt blitt etablert i områder med billig tilgang på råvarer eller energi. I Norge har dette primært vært knyttet til energi. Kraftforedlende prosessindustri i Norge hadde tidligere en konkurransefordel gjennom tilgang på rimelig vannkraft. Dette er ikke tilfelle lenger. For å sikre konkurransekraft har prosessindustrien hatt et sterkt fokus på effektiv produksjon (ressurseffektivisering), kompetanse i hele organisasjonen, og høy grad av produktspesialisering rettet mot voksende markeder eksempelvis innenfor energisektoren (sol, vind og batteri), transportsektoren (ved blant annet lettmetaller til bil, fly og romfart).

Nye bedrifter blir etablert som følge av kompetanse bygget opp gjennom den tradisjonelle prosessindustrien hvor fokuset har vært rettet mot nye forretningsområder. Dette er bedrifter som har en forretningside knyttet til vekst i spesialiserte internasjonale markeder. Skal prosessindustrien vokse videre i Norge er det viktig at flere bedrifter oppstår og vokser. Slike bedrifter kan oppstå fra UoH sektor, gründere, leverandører og i etablerte selskaper. Det er flere fordeler med en slik strategisk retning:

- Kapitalisering på kompetanse i Norges nest største eksportbransje
- Muligheter for arbeidsplasser over hele landet
- En mer diversifisert og spesialisert prosessindustri
- Produkter til spesialiserte markeder med høyere vekst og potensielt høyere marginer (og høyere entringsbarrierer)
- Tettere integrasjon med sluttkunden og sluttbrukermarkedet med dertil øket kundefokus

Strategien forutsetter at flere nye bedrifter etableres og at disse har nødvendig vekstpotensiale.

Nye virksomheter kan eksempelvis startes opp som følge av etablert prosessindustri, forskningsaktiviteter i relevante kompetansemiljøer, «spinn-out's» fra eksisterende virksomheter eller privat gründervirksomhet.

Som en del av dette strategiske arbeidet, ønsker styret for Prosess21 å etablere en ekspertgruppe for å evaluere mulighetene for å etablere ny kommersiell virksomhet og øke vekst i etablerte unge bedrifter som har virksomhet med basis i prosessindustri. Med økende etablering og forsterket vekst i slike bedrifter vil dette bidra til å øke verdiskapningen og bidra til vekst i norsk prosessindustri. Det refereres til noen studier på området [3-7]:

Ekspertgruppe og sekretariat bør kartlegge relevante studier på knyttet til etablering og vekst. Det er behov for å overføre slik kompetanse og informasjon som har relevans for bedrifter med prosessrelatert kjernevirksomhet. Ekspertgruppen skal bygge videre på tidligere og pågående studier og kan foreslå nye studier. Videre kan ekspertgruppen arrangere i samråd med sekretariatsleder workshops med relevante miljøer for å sikre innspill fra relevante miljøer.

2. Effektmål for ekspertgruppen og for dens rapport/anbefalinger

Ekspertgruppens forventes å levere anbefaling iht. til begrunnelsen for etableringen og oppgaver og mål. Ekspertgruppens rapport vil inngå som en del av beslutningsunderlaget til Prosess21 i forbindelse med prioritering av satsingsområder i Prosess21 sine strategiske råd og anbefalinger.

Likeså vil ekspertgruppens rapport, sammen med de allerede igangsatte studier/prosjekter etter initiativ fra Prosess21, kunne bidra til ytterligere vekst innen prosessindustrien i form av flere etableringer og mer diversifiserte virksomheter.

Effektmål er positive effekter som i hovedsak kommer i ettertid av ekspertgruppens arbeid og rapport. Å definere ønskede gevinster og planlegging av realisering av gevinster må starte allerede i oppstart av ekspertgruppen. Det er mottaker av rådene og anbefalingene som er ansvarlig for realisering av gevinstene.

Overordnet effektmål er at det etableres flere kommersielle bedrifter innen prosessindustrien og at disse bedrifter viser vekst slik at kompetanse og verdiskapning forblir i Norge. Bedrifter må dekke et kommersielt markedsbegrep og kan oppstå fra flere miljøer. Det er derfor naturlig å foreslå detaljerte effektmål for gruppen:

- Forskningsmiljøer rettet mot material og prosessutvikling lykkes med sine teknologiske ideer for et kommersielt marked. → flere forskere motiveres og prioriterer prosjekter som lykkes kommersielt.
- Flere bedrifter med material og prosess teknologi løftes gjennom TTO'er i samarbeid med såkorn- og venture-kapital → flere oppstartsbedrifter som vokser
- Det er etablert et velfungerende utviklingsløp for å overføre FoU resultater til tidlig industrialiseringsnivå (eksempelvis gjennom katapultsenterene). Finansiering til pilotering og

industriell kompetansestøtte er sømløs i virkemiddelapparatet. → bedret overgang fra entreprenørskap til kommersiell virksomhet og industri

- Det etableres systematikk for å hente ut «spinn-out» ideer i prosessindustribedrifter som andre aktører kan materialisere på (gjennom avtaler). → hente ut ideer som ikke prioriteres i etablerte bedrifter
- Det er et økende miljø som legger kapital i norske initiativ innen material og prosessteknologi.

3. Mål for ekspertgruppen

Ekspertgruppen skal beskrive og vurdere de viktigste drivkreftene, mulighetene og barrierene for å få en øket nyetablering og etterfølgende vekst av bedrifter med basis i og rundt prosessindustrien. Det er naturlig å fokusere på entreprenørskap som har potensiale for å levere i et internasjonalt og voksende spesialisert marked. Videre foreslå tilrettelegging for hvordan slike bedrifter/ideer kan vokse i Norge, som igjen fører til at kompetanse og arbeidsplasser forblir en nasjonal ressurs.

Det er ikke fokus for ekspertgruppen å se på produktutvikling i den etablerte norsk prosessindustrien (dette ivaretas i egen ekspertgruppe). Det vil også opprettes ekspertgruppe for sirkulær økonomi. Denne økonomien er potensielt drivende for entreprenørskap i prosessindustrien. Det er derfor naturlig å inkludere temaer knyttet til entreprenørskap i rammen av en sirkulær økonomi.

Arbeidet konsentreres om følgende temaer:

- Oppnå felles forståelse av effektmålene.
- Oppnå en felles forståelse i ekspertgruppen av nåsituasjon hva gjelder etablering og vekst av oppstartsbedrifter i og rundt prosessindustrien i Norge.
- Undersøke hvordan andre land (relevante) legger til rette for vekst av bedrifter med særlige fortinn for dette landet, inkludert såkalte større satsinger

Deretter bør det tas utgangspunkt i utviklingsløp knyttet til hvor bedriften oppstår:

- Analysere hvordan nåsituasjonen er i Norge med tanke på forskning og utvikling av nye materialer og relaterte prosesser (blant annet i dialog med forskningsmiljøer og TTO'er). Kartlegge om ideer fra slike miljøer evalueres tidlig kommersielt. Videre om ideene finansieres (gjennom virkemiddelapparat og/eller annen finansiering).
- Analysere hvordan nåsituasjonen er i Norge med tanke på etablering av virksomhet av bedrifter med fokus på nye materialer og relaterte prosesser i dialog med innovasjonsselskaper, såkorn og venture-kapitalmiljøer. Kartlegge om bedrifter med slik fokus lykkes med finansiering (gjennom virkemiddelapparat og/eller annen kapitaltilgang).
- Vurdere potensialet for spinn-out ideer som kan materialiseres i egen forretning gjennom dialog med etablert industri. Kartlegge metodikk for realisering av slike ideer (eksempelvis klyngeprosjekter som Power-couples og Spinn-out's)

Basert på temaene foreslå tiltak som kan bidra til:

- Øket FoUoI virksomhet med markedsorientering i prosessindustri,
- Bedret gjennomføring- og «stayer»-evne fra ide til industrikonsept

- Flere bedriftsetableringer med potensiale for vekst i Norge innen material og prosesseteknologi
- Mer fokus fra investorer/såkorn/kapital på relevante bedriftsetableringer, samt potensiale for større satsinger.

Fra dette analysere tilhørende ressursbehov, vekstpotensial og viktigste risiko (oppside og nedside)

4. Leveranser fra ekspertgruppen

Arbeidet skal dokumenteres i en egen rapport evt. med tillegg av delrapporter.

Det er ønskelig at ekspertgruppens medlemmer bidrar med kvalitetssikring av rapporten før ferdigstilling for Prosess21 styret og offentliggjøring.

Ekspertgruppen er ansvarlig for anbefalinger/råd og analyser.

5. Arbeidsform, tidsperspektiv og ressursbehov

Det legges opp til heldagsmøter, hvor ekspertgruppen møtes i sin helhet.

Første møte i ekspertgruppen avklarer antall fellesmøter og møtehyppighet.

I tillegg vil det kunne være behov for kortere møter/video/telefon/mail med hele eller deler av ekspertgruppa.

Møtene vil arrangeres sentralt i Oslo regionen, eller der ekspertgruppen finner det hensiktsmessig, og normalt ha en varighet fra 10:00 til 14:00, om ikke annet avtales i ekspertgruppen.

Prosess21 oppnevner en oppdragsleder som leder gruppen og møtene

Prosess21 sekretariat kan koordinere og organiserer møtene og skrive referat fra møtene.

Prosess21 sitt sekretariat vil delta i arbeidet og bistå med fakta-underlag når ekspertgruppen utarbeider rapport(er).

Dersom det er behov for å sette ut særskilte studier og/eller workshops avtales det med leder av sekretariatet.

Møtedatoer:

Møte 1: Uke 7 eller 8, Forskningsrådet, Oslo (Doodle sendes ut etter bekreftelse)

Møte 2: I April

Møte 3: I Juni

Sluttmøte: I uke 35 (26-30 August).

Workshops planlegges mellom ekspertgruppemøtene.

Preliminære anbefalinger overrekkes Næringsminister sammen med leder av Prosess21 under Prosin-konferansen / Arendalsuka 13. August 2018

Underlag (pr. des 2018):

- 1 *Menon-publikasjon nr 13/2009, august 2009. Av Gjermund Grimsby, Leo A. Grünfeld, Erik W Jacobsen <https://www.menon.no/wp-content/uploads/26menonpubl13200999smb.pdf>*
- 2 *Meld. St. 27 (2016 – 2017), Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende (<https://www.regjeringen.no/contentassets/9edc18a1114d4ed18813f5e515e31b15/no/pdfs/stm201620170027000dddpdfs.pdf>)*
- 3 *Prosessindustriens deltagelse i Forskningsrådets ordninger og programmer, Ulf Visur Syvertsen, Norges Forskningsråd, 27.11.2018*

- 4 Rapport «fra start-up's to Scale-up's» – MIT Reap project, Torger Reve:
(<https://www.bi.no/globalassets/forskning/forskningkommunikasjon/rapporter/mit-reap-sluttrapport-2017.pdf>)
- 5 Menon-publikasjon nr. 9/2018, Incentiver for kommersialisering av forskning <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2018-9-Incentiver-for-kommersialisering-av-forskning.pdf>
- 6 Analyse og Strategi, 28. Juni 2016, Multiconsult rapport: Fra forskningsresultat til marked
(<https://energi21.no/prognett-energi21/Strategidokumenter/1253955410657>)